

Topi Laukkanen

PIENI KOULU VIIHTYISÄNÄ OPPIMISYMPÄRISTÖNÄ

6. –luokkalaisten ajatuksia opiskelusta kyläkoulussa ja
yhdysluokassa

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Helmikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Topi Laukkanen: Pieni koulu viihtyisänä oppimisympäristönä 6. luokkalaisten kokemuksia opiskelusta kyläkoulussa
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden kandidaatti
Helmikuu 2020

Kandidaatin tutkielman tavoitteena oli selvittää erään pienen alakoulun 6. -luokkalaisten oppilaiden kokemuksia kyläkoulussa opiskelusta ja ajatuksia yläkouluun siirtymisestä. Tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää pienessä kyläkoulussa opiskelevien oppilaiden ajatuksia ja löytää mahdollisesti kouluviihtyvyyteen, sosiaalisiin suhteisiin ja yhteisöllisyyden muodostumiseen liittyviä näkemyksiä, jotka aikaisempien tutkimusten mukaan ovat kyläkoulussa opiskelun vahvoja puolia.

Lisäksi tutkimus pyrki kartoittamaan oppilaiden ajatuksia yläkouluun siirtymisestä. Tutkimus toteutettiin haastatteleamalla kyläkoulun kaikkia 6. -luokkalaista oppilaita, joita koulussa on yhteensä seitsemän. Haastatteluun osallistuneet oppilaat ovat opiskelleet koko alakoulun kyseisessä koulussa ja näin ollen kaikki vuosiluokat yhdysluokkaopetuksessa.

Kyläkoulut ovat uhanalaisia, Suomessa asumisen keskittyminen isoihin kaupunkikeskittyymiin vähentää pienten koulujen määrää myös tulevaisuudessa. Pieniä kouluja on lakkautettu jo vuosien ajan säästötoimenpiteenä ja opetusta on pyritty järjestämään isommissa yksiköissä. Tästä huolimatta yhdysluokkaopetus ja pienemmät oppimisen yksiköt ovat nousemassa vaihtoehdoksi opetusta ja tulevaisuuden oppimisympäristöjä mietittäessä. Tämä tutkimus kertoo yhden kyläkoulun oppilaiden ajatuksia ja kokemuksia kyläkoulussa opiskelusta.

Tutkimustulosten mukaan oppilaat pitivät kyläkoulua mukavana ja viihtyisänä opiskeluympäristönä. Erityisesti vastauksissa nousi tiiviit kaverisuhteet koko koulun kesken, kaikki ovat kavereita keskenään. Myös aikaisempien tutkimusten mukaan kyläkoulujen vaikutus sosiaalisten suhteiden kehittymiseen on ollut vahvaa. Lisäksi kyläkoulun sijainti oppilaiden elinympäristön läheisyydessä nähtiin tärkeänä niin koulumatkan kuin sosiaalisten suhteiden luomisen kannalta.

Kysyttäessä haastateltavilta yhdysluokkaopetuksesta, vastauksissa nousi esiin sekä myönteisiä että kielteisiä piirteitä. Myönteisinä piirteinä nähtiin oppiminen itsenäiseen työskentelyyn ja erikäisopetuksen hyödyt, joista erityisesti opetuksen kertaavaa ja tulevaisuuteen kurkistavaa piirrettä nostettiin esiin. Sen sijaan kielteisenä oppilaat näkivät toisinaan yhdysluokkaopetuksen aiheuttaman sekavuuden luokassa. Opettajan opettaessa erikäisiä oppilaita avun odottaminen ja sekavuus siitä, mikä asia koskee itseä, tuli esiin lähes kaikilla vastaajilla.

Avainsanat: koulu, kyläkoulu, yhdysluokkaopetus, kouluhyvinvointi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1	KYLÄKOULU	6
2.2	KYLÄKOULUJEN HISTORIA	7
2.3	KYLÄKOULUJEN MÄÄRÄ SUOMESSA	8
2.4	KYLÄKOULUN MERKITYS YMPÄRISTÖLLE	9
2.5	YHDYSLUOKKAOPETUS KYLÄKOULUSSA OPPILAIDEN JA OPETTAJIEN NÄKÖKULMASTA.....	9
2.6	KYLÄKOULUTUTKIMUKSIA SUOMESTA JA MAAILMALTA	11
3	TUTKIMUKSEN KULKU	13
3.1	TUTKIMUSKYSYMYKSET	13
3.2	AINEISTONKERUU HAASTATTELEMALLA.....	13
3.3	AINEISTON ANALYYSI.....	14
4	TUTKIMUKSEN TULOKSET	15
4.1	KYLÄKOULUN MERKITYS	15
4.2	YHDYSLUOKKAOPETUS.....	18
4.3	SIIRTYMÄVAIHE ALAKOULUSTA YLÄKOULUUN.....	20
4.4	POHDINTA	21
4.5	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	23
4.6	JATKOTUTKIMUSIDEOITA	24
	LÄHTEET	25
5	LIITTEET	28
5.1	LIITE 1	28
5.2	LIITE 2	29
5.3	LIITE 3	30
5.4	LIITE 4	33

1 JOHDANTO

Aiempi tietämykseni kyläkouluista ja kyläkoulujen toiminnasta on ollut hyvin vähäistä. Opiskelin peruskoulun isossa kaupunkikoulussa, joten en ole päässyt missään vaiheessa kokemaan pienen kyläkoulun antia. Asenteeni pieniä kouluja kohtaan on syystä tai toisesta ollut hieman varautunut, ajatukseni on ollut pienen koulun ja maaseudun tiiviin yhteisön muodostama kupla, jossa oppilaat kasvavat ikään kuin pumpulissa, joka näkyy kielteisesti sosiaalisten suhteiden myöhäisemmässä muodostumisessa. Luokanopettajaopintojeni ohessa olen kuitenkin päässyt työskentelemään sijaisena ja opettajana kahdessa erilaisessa kyläkoulussa ja näin myös oma käsitykseni kyläkouluista on uudistunut ja mielipiteeni pienistä kouluista on avartunut.

Halusin kandidaatintutkielmassani avartaa tietämystäni kyläkoulujen toiminnasta ja kuulla oppilaiden ajatuksia ja kokemuksia pienessä koulussa opiskelemisesta. Opettajana kyläkoulussa toimiminen on näyttänyt minulle kyläkoulujen myönteisiä puolia, kuten koulujen yhteisöllisyyden ja monipuolisen opetuksen mahdollisuudet.

Tutkielman tavoitteena on selvittää erään pienen alakoulun 6. -luokkalaisten oppilaiden ajatuksia ja kokemuksia kyläkoulussa opiskelemisesta ja siirtymisestä yläkouluun. Kyseisessä koulussa työskentelee kaksi opettajaa ja luokat on jaettu kahteen yhdysluokkaa, vuosiluokkiin 1–3 ja 4–6. Tutkimuksen lähtökohtana on selvittää oppilaiden kokemuksia ja löytää mahdollisesti kouluviihtyvyyteen, sosiaalisiin suhteisiin ja yhteisöllisyyden muodostumiseen liittyviä näkemyksiä.

Kyläkoulut ovat uhanalaisia, koska pieniä kouluja lakkautetaan säästötoimenpiteenä ja opetus pyritään järjestämään isommissa yksiköissä. Kuitenkin pienemmät oppimisen yksiköt ovat nousemassa suositelluksi vaihtoehdoksi koulutusta suunniteltaessa (Humppi 2015, 25–30). Mielenkiinnon kohteena oli myös mahdollisesti löytää kyläkoulumaisen opetuksen puolia, jotka tulevaisuuden opetusympäristöjä suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon. Mitä annettavaa kyläkouluilla ja niihin liitetyllä yhdysluokkaopetuksella on tulevaisuuden koululle?

Kyläkouluja on Suomessa tutkittu paljon ja ansiokasta tutkimusta kyläkoulujen merkityksestä kouluhyvinvointiin ja kylien elinvoimaisuudelle ovat tehneet muun muassa

professori Esko Kalaoja, joka on tehnyt moniosaisen Maaseutujen pienten koulujen kehittämistutkimuksen vuosina 1988–1990, ja Eija Korpinen on tutkinut kyläkouluja ja lisäksi toimittanut artikkeliteoksen Eläköön kyläkoulu (2010), joka luo monipuolisen katsauksen suomalaiseen kyläkoulututkimukseen.

Vaikka kyläkouluista tehdyissä tutkimuksissa on löydetty kyläkoulujen säilyttämistä puoltavia tuloksia esimerkiksi kylien elinvoimaisuudelle, kyläkoulujen määrä jatkaa laskuaan. Kyläkoulujen määrän laskuun vaikuttaa tulevaisuudessa edelleen jatkuva asumisen keskittyminen muutamiin isoihin kaupunkikeskittyisiin.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Kyläkoulu

Eri maissa ja eri tutkijoiden välillä on vaihtelevia määritelmiä pienelle koululle. Pienten koulujen määritelmä eri maiden välillä vaihtelee alle 50 oppilaan yksiköistä alle 200 oppilaan yksiköihin. Opetushallituksen ja Tilastokeskuksen raporteissa pidetään pieninä kouluina alle 50 oppilaan alakouluja (Karlberg-Granlund 2008, 3.) Pienen koulun määritelmänä voidaan pitää myös opettajien lukumäärää koulussa, koulut joissa on 5 tai alle opettajia, luokitellaan lähtökohtaisesti pieniksi kouluiksi. Purokurun (1997) määritelmän mukaan pieneksi kouluksi voidaan luokitella koulu, jossa on yhdysluokkia.

Kyläkoulu on maaseudulla tai kaupungin laitamilla sijaitseva pieni koulu, jonka opetus järjestetään yhdysluokkaopetuksena ja koulun oppilaat tulevat koulun lähiympäristön muodostavasta rajatusta asuinympäristöstä, kylästä. Kun kouluyhteisö on pieni, oppilaat oppivat tuntemaan koulussa työskentelevät aikuiset ja sitä kautta kaikkien koulun aikuisten rooli saa suuremman merkityksen kuin isommissa kouluissa. Kyläkoulujen aikuiset ovat osa yhteisöä ja kyläkoulussa esimerkiksi myös keittäjät ja siistijät ovat osa lasten kanssa toteutettavaa avointa ja luottamuksellista, sisäistä yhteistyötä. (Kilpeläinen 2010b, 79.)

Koulun merkitys pienen kylän identiteetille on suuri. Vaikka suuret kaupungit kasvavat ja maaseudun asukasluku pienenee, ihmiset asuvat edelleen pienissä kylissä. Alan Sigsworth ja Karl Jan Solstad ovat toimittamassaan kirjassa (Sigsworth & Solstad, 2005) luoneet katsauksen pienten koulujen merkitykseen, lakkauttamiseen ja tulevaisuuteen pohjoismaissa, Englannissa, Irlannissa ja Walesissa. Niin Euroopassa yleisesti kuin myös Suomessa, pienet koulut mahdollistavat lapsiperheiden maalla asumisen (Sigsworth & Solstad 2005, 62).

Risto Kilpeläinen on tutkinut väitöskirjassaan (2010) kyläkouluja ja todennut kyläkoulujen olevan kulttuurihistoriallisesti merkittäviä paikkoja, joiden arvo ihmisläheisinä ja turvallisina oppimisympäristöinä sekä kylien keskuksina tulisi ottaa tulevaisuuden koulutussuunnittelussa esiin. Kyläkoulut ovat kylien keskuksia ja monesti

jo kylien ainoita jäljellä olevia palveluita. Myös kyläkoulujen historiallinen asema vanhempien ja isovanhempien entisenä opinaujona on tärkeä osa kyläläisten identiteetin muodostumisesta. (Kilpeläinen 2010b, 176.)

2.2 Kyläkoulujen historia

Kyläkoulut ovat olleet osa suomalaista koulukenttää jo suomalaisen koululaitoksen alkuajoista lähtien. Uskonpuhdistuksen myötä alkaneen kansanopetuksen ominaispiirre oli yhden rakennuksen ja yhden opettajan muodostama kiertokoulu. Yhdysluokan historia on siis suomalaisen koulun historia. Kiertokoulujärjestelmä toimi Suomessa 1600-luvun lopusta 1950-luvulle. (Hyvärinen 2015, 21.) Kansakoululaitos syntyi 1800-luvun puolenvälin jälkeen, joka juontaa juurensa opetuksen kasvaneesta tarpeesta maaseudulla ja havahtumisesta myös tytöille järjestettävän koulutuksen tarpeellisuuteen. (Hyvärinen 2015, 23.)

Maaseudun ja kaupungin välinen eriarvoisuus opetuksen järjestämisessä oli kuitenkin huomattavaa. Kansakouluasetus (11.5.1866) velvoitti kaupunkikunnat perustamaan kansakouluja kaikille lapsille jotka eivät saaneet kotona tai muussa koulussa kansakoulun tasoista sivistystä. Maaseutukuntien oman harkinnan varaan jäi yläkansakoulujen perustaminen, joka myöhemmin on herättänyt kummastelua. Maaseutukyliä lasten alkuopetus jäi edelleen kotien vastuulle.

Vuoden 1898 piirijakoasetus (As 20/1898) asetti tavoitteeksi koulun perustamisen jokaiseen kylään. Piirijakoasetus velvoitti kunnat jakamaan koulutuksen niin, että jokaisella oppilaalla oli kouluun korkeintaan viiden kilometrin matka. Piirijakoasetuksen voimaantulo nosti koulujen määrän harvaan asutussa maassa erittäin suureksi ja erityisesti pieniä kouluja rakennettiin paljon, toisin sanoen Suomi rakennettiin täyteen kouluja (Viljanen 2007).

Velvoittavaa koulutuksen järjestämisestä tuli kunnille vasta vuoden 1921 oppivelvollisuuslain myötä (Hyvärinen 2015, 24–30). Suomeen syntyi kansakoulun ja oppikoulun muodostama rinnakkaiskoulujärjestelmä. Osa oppilaista kävi vain kansakoulun, osan oppilaista suunnatessa ylempään tutkintoon tähtäävään oppikouluun. Rinnakkaiskoulujärjestelmä oli Suomessa vallalla aina 1970-luvulle asti. Järjestelmä lisäsi epätasa-arvoa, kansakoulun jälkeen oppilaat eroteltiin ilmaiseen kansalaiskouluun

ja maksulliseen oppikouluun lähes suoraan sosioekonomisen taustan ja alueellisen koulutarjonnan mukaisesti. (Tervasmäki & Tomperi, 2018.)

Kuten edellä mainittiin, Suomi oli 1800-luvun lopulta 2010-luvulle saakka erityisesti pienten koulujen kansoittama maa. Kyläkoulujen määrästä kerrotaan seuraavassa kappaleessa tarkemmin.

2.3 Kyläkoulujen määrä Suomessa

Perusasteen koulujen määrä on puolittunut 1990-luvun alun noin 5000 perusasteen opetusta antavasta koulusta nykyiseen reilu 2000 kouluun (Tilastokeskus). Vuonna 1991 Suomessa oli 2093 pientä koulua ja vuonna 2009 pieniä kouluja oli 738. Lakkautetut koulut ovat olleet useimmiten pieniä kyläkouluja, mutta myös kaupunkien pienet koulut ovat olleet lakkautusten alla. (Autti & Hyry-Beinhammer, 54.)

1960-luvulla Suomessa alkaneen kaupungistumisen myötä maaseutujen väestö muutti suurissa määrin kaupunkeihin ja maaseudulla olevat palvelut kuihtuivat tämän kehityksen myötä. 1990-luvun laman myötä koulujen lakkauttamistahti kiihtyi. Suomessa vallitsevan talouslaman myötä valtion rahatilanne oli heikko ja se johti menoleikkaukseen myös opetusministeriössä. Opetukseen kohdistuvat menoleikkaukset laittoivat kunnat karsimaan koulujen määrää. Vuonna 2006 lakkautettiin valtion pienkouluavustus ja 2010 tuli voimaan valtionosuusjärjestelmä, jossa kunnille maksettiin valtionosuutta oppilasmäärien perusteella. Nämä päätökset ovat olleet entisestään vaikuttamassa kyläkoulujen ja pienten koulujen määrän harvenemiseen. (Korpinen 2010, 17–19).

Kyläkoulujen lakkauttamisia on perusteltu yleisesti säästösyillä ja kylien väkimäärän vähenemisellä. Edelleen kyläkoulut ja pienet koulut puhuttavat mediassa säännöllisesti, useimmiten lakkauttamisen merkeissä (ks. YLE, 13.9.2019.) Esillä on ollut myös koulumatkojen pituuksien kasvaminen ja niiden vaikutus oppilaiden hyvinvointiin (ks. Kuntalehti, 4.8.2017.)

2.4 Kyläkoulun merkitys ympäristölle

Kyläkoulujen merkitys maaseutujen kylille on merkittävä. Kaupungistumisen myötä ihmisten muutto maalta kaupungille on autioittanut maaseudun kyliä ja ihmisten mukana on lähtenyt myös kylien palvelut. Monien kuntien pienissä kylissä koulu on sinnitellyt pitkään ainoana palveluna, ja kun koulu on lakkautettu, on myös kylä kuihtunut. Kylissä toimiva koulu on myös vetovoimatekijä ihmisten maalle muutossa.

Vaikka kyläkoulujen ja pienten koulujen opetus on usein kalliimpaa kuin isoissa kouluissa ja pienen koulun resurssit retkien ja koulun ulkopuolisen toiminnan suhteen ovat monesti rajalliset, pienissä kouluissa kyläyhteisön talkoohenki ja tuki koululle kompensoi puuttuvia resursseja. (Kalaoja 1990, 52–55.)

Lakkautusuhan alla kyläkouluja on puolustettu erilaisiin tavoin. Sami Tantarimäki kirjoittaa artikkelissaan, (Tantarimäki 2010, 152–158) että kyläkoulun roolia aamusta iltaan toimivana palvelukeskuksena on pyrittävä ylläpitämään, jolloin koulun lakkauttaminen on hankalammin perusteltavissa.

Koulu on myös yhteisön keskus missä alueen perheet tulevat tutuksi toistensa kanssa. Kouluilla järjestetään myös muuta harrastustoimintaa, joka luo kylään yhtenäisyyden tunnetta. Myös kyläkoulun taloudellinen merkitys on suuri, alueella jossa on koulu, myös asuntojen arvo säilyy paremmin. (Vallinkoski 2017.)

2.5 Yhdysluokkaopetus kyläkoulussa oppilaiden ja opettajien näkökulmasta

Yhdysluokkaopetuksella tarkoitetaan perusopetusryhmää, jossa on oppilaita useammalta kuin yhdeltä vuosiluokalta. Yhdysluokat ovat pienten koulujen tyypillisiä tapoja järjestää opetus, kun koulussa on vähän oppilaita. Yhdysluokkaopetus on perusteltu muoto järjestää opetus esimerkiksi silloin, kun yhdellä vuosiluokalla on vähän oppilaita ja yhdistämällä eri-ikäiset oppilaat saadaan muodostettua järkevän kokoisia luokkia kustannukset huomioiden. Yhdysluokkien muodostamisperusteet riippuvat opettajien ja oppilaiden määrästä. Yhdysluokkaopetuksessa kaksi tai useampi luokka opiskelee yhden opettajan alaisuudessa, yleisimmät yhdistelmät ovat 1. –2. luokka, 3. –4. luokka ja 5. –6. luokka, mutta myös muunlaisia yhdistelmiä voidaan tehdä (Peltonen 2002a, 52). Tähän

tutkimukseen haastatellut 6. -luokan oppilaat opiskelivat kahden luokanopettajan opettamassa kyläkoulussa, jossa luokat oli jaettu vuosiluokkiin 1. –3. ja 4. –6.

Yhdysluokkaopetukseen tulevat oppilaat pääsevät luokkaan, jossa opiskelee heitä vanhempia koulun käytäntöihin jo tottuneita oppilaita. Vanhemmat oppilaat toimivat nuoremmille oppilaille malleina ja tuutoreina koulunkäyntiin. Tämä auttaa oppilaita omatoimisuuteen ja vastuulliseen työskentelyyn totumisessa. (Hyyrö 2015, 172-175.)

Kyläkoulut ovat tutkimusten mukaan oppilasystävällisiä ja viihtyisiä oppimisympäristöjä. Oppilaat ovat tyytyväisiä omaan kouluunsa. Koulujen pienet luokkakoot vaikuttavat positiivisesti sosiaalisen pääoman kasvuun ja psyykkiseen hyvinvointiin. Koulutyytyväisyyttä selittää koulun pienuuden mahdollistama suoran vaikuttamisen mahdollisuus oppilaiden omiin ja yhteisiin asioihin koulussa. Kyläkoulussa oppilaat selittävät asioita ja näyttävät koulunkäynnin esimerkkiä nuoremmille luokan oppilaille ja vastuunottaminen opitaan oman toiminnan ja opitun esimerkin kautta. (Kilpeläinen 2010, 79.)

Pienissä luokissa työrauhahäiriöt ovat vähäisempiä ja esimerkiksi kiusaamisongelmiin voidaan puuttua jo varhaisessa vaiheessa, koska ongelmat on helpompi tunnistaa pienissä sosiaalisissa yhteisöissä. Oppilailla on pienessä koulussa ja pienessä luokassa myös mahdollisuus saada enemmän yksilöllistä huomiota opettajalta (Karlberg-Granlund 2010, 53). Toisaalta koulujen pienuus aiheuttaa sen etteivät oppilaat voi valita kavereitaan. Myös opettajan ja oppilaan suhteen hankaloitumisella voi pienessä koulussa olla kielteisiä vaikutuksia koulupolkuun. (Kalaoja 1990, 52–55.)

Kyläkoulun opettajana toimiminen on vaativaa, sillä koulujen pienuus luo monia haasteita opettajalle. Opettajankoulutuksen standardit eivät valmista opettajia opettamaan pienissä kouluissa ja yhdysluokissa. Erilaisia haasteita tuovat mukanaan myös kyläyhteisön ja koulun väliset suhteet. Ennen vanhaan opettaja asui usein samalla kylällä, missä opetti ja oli näin osa kyläyhteisöä ja monesti kylän kantava voima. Nykypäivänä suurin osa kyläkoulujen opettajista asuu muualla ja luontaista yhteyttä tätä kautta ympäristöön ei pääse syntymään. Haasteita kyläkoulussa opettamiseen tuo myös paikalliset olot huomioivan opetussuunnitelman kehittäminen ja yhteistyö muiden koulujen kanssa. (Autti & Hyry- Beihammer, 49-63.)

2.6 Kyläkoulututkimuksia Suomesta ja maailmalta

Emeritusprofessori Esko Kalaoja on yksi merkittävimmistä kyläkoulututkijoista Suomessa. Kalaoja on tutkinut kyläkouluja jo väitöskirjassaan (1982) sekä tehnyt myös maaseutujen pientenkoulujen kehittämistutkimuksen vuosina 1988-1991. Esko Kalaoja on toiminut kasvatustieteen professorina Oulun Yliopiston Kajaanin opettajankoulutusyksikössä. Kyseisessä yksikössä on toiminut kyläkouluun keskittyviä gradu- ja tohtorikoulutettavien ryhmiä Kalaojan opastuksessa. Kalaoja tunnustautuu kyläkoulujen puolestapuhujaksi ja mainitsee kyläkoulujen yhdysluokkaopetuksen ja usean ikäluokan opetuksen olevan sekä haaste että lahja kasvatustieteelle. (ks. Kaleva, 11.4.2005.)

Eira Korpinen on toimittanut teoksen *Eläköön kyläkoulu* (2010), joka luo ansiokkaan katsauksen suomalaiseen kyläkoulututkimukseen. Teoksessa Korpinen (2010) nostaa esiin kyläkoulun merkitystä ympäristölleen ja kyläkoulujen lakkautusten vaikutuksen kyläyhteisön itsetuntoon. Korpinen toimittamaan teokseen viitataan myös tutkimuksen tulokset -osiossa.

Outi Autti ja Eeva Kaisa Hyry-Beihammer esittelevät tutkimustuloksiaan artikkelissa *Kyläkouluverkko tuhoutumassa* (Autti & Hyry-Beihammer, 2009). He mainitsevat kyläkoulujen vahvuuksiksi pienet opetusryhmät ja sen, että oppilaita opettaa koulunkäynnin alkuvuosina vain muutama opettaja. Tämä luo pysyvyyttä ja turvallisuutta oppilaille sekä mahdollistaa opettajien oppilastuntemuksen kehittymisen. Autti ja Hyry-Beihammer (2009) nostavat myös esiin yhdysluokkaopetuksen yhtenä pienen koulun etuna. Yhdysluokkaopetus mahdollistaa eri-ikäisten oppilaiden vertaisoppimisen, jolloin he kehittyvät itsenäisiksi, muut huomioon ottaviksi oppilaisiksi. Autti ja Hyry-Beihammer (2009) nostavat esiin myös pienten koulujen heikkouksia. Heikkouksia voi olla esimerkiksi yhden opettajan persoonan ja didaktisten taitojen vaikutusta oppilaisiin sekä opettajien yliopistokoulutuksessa saadun tiedon ja taidon soveltumattomuutta pienten koulujen ja yhdysluokkien opettamiseen.

Englantilainen Alan Sigsworth ja norjalainen Karl Jan Solstad ovat eurooppalaisen kyläkoulututkimuksen pioneereja ja kyläkoulujen puolestapuhujia. Toimittamassaan teoksessa *Small rural schools - A Small Inquiry* (2005) he nostavat kyläkoulujen eduiksi oppilaiden itseohjautuvuuden. Lisäksi Sigsworth & Solstad (2005) toteava pienen koulun eduksi myös oppilaiden roolit. Pienessä koulussa oppilailta on moniulotteisempia rooleja,

jolloin tilaa ei jää sukupuolittuneiden roolimallien luomiseen. (Sigsworth & Solstad 2005, 63–64.)

Kaisa Humppi (2015) on tutkinut diplomityössään pienten, yhteisöllisyyttä ja uusia oppimistyylejä tukevien koulujen soveltuvuutta tulevaisuuden koulutusratkaisuksi. Humpin diplomityön pohjalta on laadittu suunnitelma tulevaisuuden kyläkoulukonseptista. Konseptin pohjalta on tarjottu ratkaisuvaihtoehtoa pienelle oppilasmäärälle soveltuvasta lähikoulusta, joka toimisi myös kyläyhteisön toimintakeskuksena. Humpin esittämässä koulukonseptissa on huomioitu sekä taloudellinen että ekologinen kestävyys ja oppilaiden hyvinvointi. Uudenlaiset kyläkoulut voivat siis olla myös kaupunkeihin sijoitettuja pienempiä koulutusyksiköitä. (Humppi 2015, 49)

Nykyinen uusliberalistinen markkinatalous ajaa tehostamisen ajattelumallia koulutuksen järjestämiseen tehostamisen tarkoittaessa keskittämistä isompiin kouluihin. Tutkimuksissa on kuitenkin löydetty pieniä kouluja tukevia tuloksia niin oppilaiden kouluviihtyvyyden kuin yhteisöllisyyden kehityksen kannalta. Yhdysvalloissa on sekä käytännössä että useissa tutkimuksissa todettu pienillä kouluilla olevan etuja opetuksellisesti ja kasvatuksellisesti suuriin kouluihin verrattuna. Chicagon ja New Yorkin alueella on myös alettu pilkkomaan isoja kouluja pienemmiksi yksiköiksi ja tällä ollaan pystytty ehkäisemään oppilaiden häiriökäyttäytymistä ja syrjäytymistä. (Räihä & Samppala 2016, 26–27.)

3 TUTKIMUKSEN KULKU

Tässä luvussa avataan tutkimuksen etenemistä ja menetelmiä. Luvussa 3.1 esitellään tutkimuksen aineistonkeruutapa ja aineiston analyysi esitetään luvussa 3.2. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää oppilaiden kokemuksia ja ajatuksia kyläkoulusta, yhdysluokassa opiskelusta ja yläkouluun siirtymisestä. Tämä tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimuksen tavoitteena oli saavuttaa oppilaiden oma näkökulma kyläkoulusta, yhdysluokkaopetuksesta ja siirtymävaiheesta. Eskola & Suorannan mukaan tutkittavien oman näkökulman saavuttaminen on laadullisen tutkimuksen yksi pyrkimys (Eskola & Suoranta 2014, 16).

3.1 Tutkimuskysymykset

Tähän tutkimukseen valikoitui tutkimuskysymyksiksi kaksi kysymystä.

1. Millaisena oppilas kokee kyläkoulussa opiskelun?
2. Millaisena oppilas kokee yhdysluokassa opiskelun?

Näitä kysymyksiä lähdettiin selvittämään haastattelemalla pienen pirkanmaalaisen, lakkautusuhan alla olevan kyläkoulun oppilaita. Tutkimuksella haluttiin antaa oppilaille ääni ja kuulla heidän kokemuksiaan pienestä koulusta.

3.2 Aineistonkeruu haastattelemalla

Tutkimukseen valittiin aineistonhankintamenetelmäksi haastattelu, joka on yleisimpiä laadullisen tutkimuksen hankintamenetelmiä. Haastattelu on järkevä tapa selvittää ihmisen ajattelua ja toimintaa. Haastattelun joustavuus ja mahdollisuus tutkittavan asian keskustelunomaiseen käsittelyyn vaikuttivat menetelmän valintaan. Tämän tutkimuksen haastattelua voidaan kutsua teemahaastatteluksi, sillä haastattelu eteni etukäteen

tutkimuskysymysten pohjalta luotujen teemojen mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 62-65.)

Tutkimuksen aineisto kerättiin eräästä pirkanmaalaisesta, alle 40 oppilaan pienestä kyläkoulusta keväällä 2019. Aineisto kerättiin haastattelemalla kaikkia seitsemää koulun 6. luokkalaista oppilasta koulupäivän aikana. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli selvittää kyläkoulun vaikutusta alakoulun ja yläkoulun nivelvaiheeseen, siksi haastateltaviksi valikoitui 6. luokkalaiset oppilaat. Haastattelutilanne järjestettiin koulun entisessä kerhohuoneessa, joka tarjosi rauhallisen tilanteen haastattelulle. Haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin analyysia varten. Litteroinnissa kirjoitettiin ylös kaikki puhuttu kieli, jonka avulla pystyttiin varmistamaan, että mikään merkityksellinen teema ei jäänyt analyysin ulkopuolelle (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Aineisto kerättiin haastattelemalla seitsemää oppilasta.

3.3 Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineisto analysoitiin litteroidun haastattelun tekstiä analysoimalla. Aineiston analyysi aloitettiin yleiskatsauksella, jossa ensimmäisellä lukukerralla havainnoitiin oppilaiden antamia vastauksia. Toisella lukukerralla tekstistä etsittiin oppilaiden vastauksia, jotka kohdistuivat kyläkouluun, yhdysluokkaopetukseen ja yläkouluun siirtymiseen. Vastaukset alleviivattiin eri värein, värit määräytyivät edellä mainittujen teemojen ja niille myönteisiksi ja kielteisiksi tulkittavien vastausten perusteella. Tämän jälkeen eri alleviivaukset kerättiin listaksi (Liite 3). Listalta yhdistettiin eri vastaajien samasta asiasta puhutut oppilaiden vastaukset. Samojen käsitysten koonnin jälkeen kerätyille vastauksille luotiin yläkäsitteet (Liite 4), ja niistä saatiin lopulliset vastausten teemat, joista kerrotaan seuraavassa luvussa.

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkittaessa oppilaiden kokemuksia ja ajatuksia kyläkoulusta ja yhdysluokkaopiskelusta sekä yläkouluun siirtymisestä, nousi haastatteluista teemoja, jotka voidaan liittää kouluhyvinvoinnin ulottuvuuksiksi. Kirsi-Marja Janhusen väitöskirjassa (2013) nämä kouluhyvinvoinnin ulottuvuudet on jaoteltu viiteen osa-alueeseen; identiteetti, toiminnallisuus tai osallisuus, ulkoiset ja materiaaliset järjestelyt, yhteisöllisyys ja turvallisuudentunne, jotka sopivat tähänkin tutkimukseen. Kyläkoulun 6.–luokkalaisille tehdyissä haastatteluissa kaverit mainittiin positiivisessa merkityksessä niin kyläkoulusta, yhdysluokkaopiskelusta kuin yläkouluun siirtymisestä puhuttaessa eli kavereiden merkitys on merkittävä kaikilla osa-alueilla. Oppilaiden näkökulmasta kouluhyvinvointiin liittyikin olennaisena osana kaverit ja niiden tapaaminen koulupäivän aikana (Janhunen 2013, 59-61.)

4.1 Kyläkoulun merkitys

” No pieni ja rento, vähän oppilaita ”

” Kiva ku meillä on niin pieni luokka ”

” Se on just mukavaa ku meitä on niin vähän ”

” Tarpeeksi iso, ei liian iso, tuntee kaikki, kaikki on ystäviä ”

” No se on kiva ku tää koulu on pieni ”

Haastattelun tuloksissa koulun pienuus nähtiin positiivisena ominaisuutena. Kysyttäessä millainen oppilaiden koulu on, koulun pieni koko nousi esiin positiivisesti viidellä vastaajalla. Pienen koulun vahvuus piileekin juuri koulun koossa. Pienessä koulussa jokainen oppilas on yksilö, joka tulee huomatuksi omana itsenään. Oppilaat huomioidaan ilman häiritsevän käyttäytymisen tarvetta. (Karlberg-Granlund 2010, 53.) Aineistosta ainoastaan yksi oppilas mainitsi luokassa olevan joskus meteliä. Muita piirteitä oppilaiden häiritsevistä käyttäytymisistä ei noussut lainkaan esiin.

Koulun koko koettiin myös kaverisuhteiden muodostamista helpottavana tekijänä. Oppilaiden vastauksissa nousi esiin koulun yhteisöllisyyttä ja kaverisuhteiden merkityksellisyyttä tukevia ilmaisuja. Kyläkoulussa ja yhdysluokassa oppilaille on mahdollisuus muodostaa suhteita useampiin erilaisiin lapsiin kuin samanikäisyyteen perustuvassa luokassa, joka johtaa suurempaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen, tukeen ja varmuuteen (Peltonen 2010, 110). Kaverisuhteiden merkitys koulun kuvailussa nousi esiin kaikilla seitsemällä vastaajalla.

” No kaikki on kavereita ja kaikkien kans tulee juttuun ja näkee ainaki paljon kavereita. Täällä on suurimmaks osaks kaikki tästä lähistöltä joten esim. pystyy helposti nähdä kaikkii kavereita ja tälleen ja koulun jälkeen voi mennä jollekki ”

” Kavereiden saaminen on ihan helppoa ”

” Me ollaan kaikki mun mielestä kavereita ”

” Meidän koulu on aika pieni ja semmonen et kaikki on vähän niinku kavereita keskenään ”

” Meidän luokka on monipuolinen ku siellä on laidasta laitaa et siel on nuorempii ja vanhempii ja sit on vähä sellatteita jotka on liikunnallisia ja sit on niitä jotka tykkää taiteesta esim. jos tykkäisin futiksesta voisin mennä pihalla futikseen mukaan ja jos tykkäisin piirtelystä niin voisin mennä jutteleen tyypeille jotka myös tykkää piirtelystä ja tälleen ”

Kyläkoulun oppimis- ja kasvuympäristöä kuvaa voimakas yhteisöllisyys. Yhdysluokan oppilaat oppivat huomioimaan eri-ikäisiä luokkatovereitaan, joka näkyy kohteliaana käytöksenä, auttamishaluna ja erilaisuuden hyväksymisenä sekä toisten arvostamisena ja kannustamisena. (Kilpeläinen 2010, 79.) Nämä piirteet ovat nähtävissä myös tämän aineiston vastauksista, useimmat vastaajat kokivat kaverisuhteiden luomisen helpoksi, ja kaikilla vastaajilla oli ystäviä eri luokka-asteilta.

” No täällä ei kukaan kiusaa ”

Lähes jokaisen pienen koulun ympäristö on jo luonnostaan virikkeellinen. Koulun läheltä löytyy pihaa, puita, kiviä, hiekkaa, nurmikkoa, metsää, peltoa ja usein myös urheilukenttä. Puolivillissä ympäristössä lapset vähentävät toiminnallisuuden nälkäänsä pelailemalla, leikkimällä ja majoja rakentaen. Puitteet eivät ole liian valmiita vaan antavat tilaa luovalle jatkokehittelylle. (Peltonen 2010, 119-120.) Tähän tutkimukseen haastatelluista oppilaista neljä mainitsi koulun virikkeellisen ympäristön myönteisessä merkityksessä.

” Liikutaan paljon välitunneilla ”

” No se on hyvä et täällä tuntee kaikki, on pieni ja sitte on kiva ku on metsää lähellä ”

Kyläkoulujen yksi vahvuus on koulun fyysinen ympäristö eli lähiluonto ja turvallinen ja lapsiystävällinen ympäristö. Koulua ympäröivää luontoa osataankin hyödyntää kyläkoulujen opetuksessa. Monipuolinen ympäristö mahdollistaa esimerkiksi tutkivan oppimisen. (Peltonen 2010, 121.) Myös tässä tutkimuksessa yhdessä vastauksessa mainittiin metsäympäristön hyödyntäminen opiskeluissa.

” Kiva puoli on ku täs on lähellä metsää ja siellä voi tehdä kaikkea niinku tän koulunkäynnin yhteydessä ”

Koulun ympäristöä ja erityisesti metsää oppilaat pitivät tärkeänä koulupäivän aikana, mutta esiin nousi myös koulun pihapiirin merkitys myös vapaa-ajalla. Osa haastateltavista oppilaista piti tärkeänä, että koulu sijaitsee lähellä, koska siellä vietetään myös vapaa-aikaa. Peltosen mukaan tärkeää onkin lapsen henkilökohtaisen tunnesuhteen luominen elinympäristöön, myös koulun pihaan ja lähiympäristöön. Parhaimmillaan koko kylä toimii lasten liikunta- ja leikkipaikkana. (Peltonen 2010, 121.)

” Se on ainaki kiva että se (koulu) on täällä lähellä nii ei tarvi lähtä minnekkään kauemmas ku kaikki asuu lähellä ”

” Täällä on suurimmaksi osaksi kaikki tästä lähistöltä niin pystyy nähdä kaikkii kavereita ja koulun jälkeen voi jäädä pelaileen vaikka tänne”

Ainoana negatiivisena asiana liittyen koulun fyysiseen ympäristöön nousi liikuntasalin pienuus. Tästä mainitsi yksi vastaaja.

4.2 Yhdysluokkaopetus

Tässä kappaleessa kerrotaan oppilaiden kokemuksista yhdysluokkaopetuksesta. Yhdysluokkaopetuksessa alemman luokkatason oppilaat hyötyvät ylempien luokkien opetuksesta. Vaikka alempiluokkalainen ei varsinaisesti osallistuisikaan opetukseen, hän kuulee ylemmälle luokkatasolle opettavat asiat ja huomaamattaan seuraa opetusta. Nuorempien opetus sen sijaan kerta ja vahvistaa jo opeteltuja asioita ylempiluokkalaisille. (Peltonen 2010, 110.) Tämän kaltaisia kokemuksia nousi myös tästä aineistosta, ja haastateltavat oppilaat kokivat ennakoinnin ja kertaamisen pelkästään hyvänä asiana.

” On tienny mitä tulee ku on saanu kuunnella ylempiluokkalaisten niinku juttuja siellä ”

” Hyvii puolii on tietty se et ku olin esim. nelosella niin mä jo kuuliin vähän mitä vitosella oottaa niin siin samalla pystyy ku tekee omii juttui niin pystyy kuuleen mitä tulevaisuudessa on ja tälleen niin oppii vähän niinku etukäteen ”

” Oon saanu kertausta nyt vitosten asioista ”

Vygotskyn lähikehityksen vyöhyke –teorian mukaan yksilö oppii parhaiten yhteistyössä itseään kokeneemman, älyllistä tukea tarjoavan henkilön kanssa. Yhdysluokkaopetuksessa eri-ikäiset lapset leikkivät ja opiskelevat päivittäin toistensa kanssa ja oppiminen tapahtuu lähikehityksen vyöhykkeellä luonnollisesti. (Peltonen 2010, 109–110.) Haastatteluissa oppilaiden kokemus eri-ikäisten oppilaiden opiskelusta samassa luokassa nousi esiin niin myönteisessä kuin kielteisessä merkityksessä.

” No tosiaan ku ollaan yhdysluokka niin opettaja ei aina kerkee esim. keskittyyn johonki oppilaaseen joka tarvitsis sitä apuu ”

” No jos opettaja opettaa nelosille jotain ja ois joku tehtävä et ei osais niin pitää oottaa semmonen pieni tovi että sitten saa sitä apua siihen ”

” No ehkä se ku tunnilla joutuu kuuntelutehtäviin...sitten joskus menee sekaisin mikä on niinku kenelle opetettavaa ”

Yhdysluokassa oppilaat tottuvat itsenäiseen työskentelyyn ja oma-aloitteisuuteen koska opettajan on välillä ohjattava toisia opetusryhmiä (Peltonen 2010, 110). Itsenäinen työskentely koettiin vahvuutena mutta toisaalta siihen liittyvä odottelu turhautti vastaajia. Tilanteissa joissa oppilas olisi tarvinnut opettajan apua ja opettaja oli keskittynyt luokan

toisen ikäryhmän opetukseen, oppilaat olivat kokeneet sekavuutta ja riittävän ohjauksen puutetta. Kuusi vastaajaa seitsemästä haastattelusta nosti esiin opetuksen sekavuuden kielteisessä merkityksessä kun haastattelussa kysyttiin yhdysluokkaopetuksesta.

” No se välillä ärsyttää ku pitää tehdä jotain muuta (itsenäistä työtä) ku opettaja opettaa niitä muita luokassa ”

” Välillä on vähän sekalaista... No ku on niinku kolme eri luokkaa joita pitää niinku yhen opettajan opettaa samaan aikaan ”

” No ehkä se ku kaikkia pitää opettaa samaan aikaan niin sitte se ois paljon helpompaa jos olis vaikka pelkät kutoset samassa luokassa ”

” Yleensä opiskelu onnistuu aika hyvin ku ollaan totuttu siihen.. aika helppoa nyttien ja osataan tehdä itsenäisesti ”

” Opettaja antaa meille tehtäviä ja tehhään niitä samalla ku se opettaa muita”

4.3 Siirtymävaihe alakoulusta yläkouluun

Oppilaiden ajatukset yläkouluun olivat käytännönläheisiä mieltelmiä uudesta koulurakennuksesta, pitkästä koulumatkasta sekä uusien kavereiden saamisesta sekä vanhojen, aikaisemmin kyläkoulussa opiskelleiden kavereiden näkemisestä. Ajatuksia kyläkoulun vaikutuksesta yläkouluun siirtymiseen löytyi muutaman vastaajan haastattelusta, silloinkin huomio oli opettajan merkityksestä yläkoulumaiseen opiskeluun, oppilaat nostivat esimerkiksi oman opettajansa harjoittaman tiivistelmien tekemisen merkitykselliseksi.

Kuitenkin opettajan merkitys voidaan nähdä yksittäisenä ansiona ja kuudennen luokan opettajat valmistelevat oppilaitaan yläkouluun saman tyyppisesti myös isommissa

kouluissa, siksi analyysissä opettajan merkitys jätettiin vähälle huomiolle. Haastatteluun osallistuneet oppilaat kehuivat opettajaansa ja koulun yhteishenkeä. Koulun yhteishenki ja aikuisten rooli yhteishengen luojina on aikaisempien tutkimusten mukaan kyläkouluille ominaista.

4.4 Pohdinta

Tutkimuksessa haluttiin selvittää kyläkoulun oppilaiden näkemyksiä kyläkoulusta. Haastatellut kyläkoulun 6. -luokkalaiset oppilaat näkivät koulunsa pienenä ja viihtyisänä paikkana, jossa yhteisöllisyys näyttäytyi eri-ikäisten kaverisuhteiden muodostamisen helppoutena. Oppilaat kokivat ettei pienessä koulussa kiusata toisia, ja vanhemmat oppilaat saivat näyttää pienemmille esimerkkiä koulussa olemisen suhteen.

Koulutuksen järjestäminen suomalaisessa yhteiskunnassa on edelleen menossa kohti isompia oppimisympäristöjä, keskittämisen ideologian suuntaviivoja noudattaen. Vaikka tieteellisin tutkimuksin on löydetty pienempien koulujen etuja, ei tutkimukset tavoita koulutuksen järjestämisestä päättäviä. Kandidaatintutkielman keskeiset löydökset olivat pienen kyläkoulumaisen oppimisympäristön etuja alleviivaavia ja aikaisempia kouluviihtyvyyteen, yhteisöllisyyteen ja kylämäisen ympäristön puoltamiseen päätyneitä tutkimuksia tukevia. Loppuen lopuksi kuitenkin poliittinen tahtotila ja intressit määräävät mihin suuntaan suomalaista peruskoulua kehitetään.

Kyläkoulun 6. luokkalaiset oppilaat pitivät kouluaan paikkana, jossa kaikki olivat kavereita keskenään ja jonne oli mukava tulla. Kyläkoulu nähdään lähiympäristön oppilaat yhteen kokoavana paikkana ja näin opitaan tuntemaan alueella asuvat kaverit ja heidän vanhempansa ja sosiaalistutaan. Kyläkoulussa on luonto lähellä ja lähimetsää ja aluetta hyödynnetään myös opetuksessa. Tutkimuksessa nousi esiin se, että oppilaat pitävät pienestä koulustaan, ja tulevat kouluun mielellään. Tämä voidaan liittää kouluviihtyvyyteen, joka suomessa on ollut heikompaa suhteessa muihin pohjoismaihin (Kämppi ym. 2012, 25–27). Oppilaat arvostivat pienen koulun fyysistä ympäristöä keskellä kylää vaikka ulkopuolisille pieni koulu saattaa näyttäytyä turhankin tiiviinä paikkana.

Kyläkoulujen oppilaat joutuvat vähäisen oppilasmäärän takia ottamaan haltuun useita erilaisia rooleja. Roolien moninaisuuden myötä esimerkiksi perinteiset

sukupuolirajat eivät näyttele pienessä koulussa niin suurta roolia. Tässä tutkimuksessa sukupuoliroolit eivät nousseet esiin, mutta Sigsworthin ja Solstadin (2005) teos esittää sukupuoliroolien merkityksen pienenemisen yhtenä pienen koulun positiivisena vaikutuksena, siksi se haluttiin myös tämän tutkimuksen pohdintaan nostaa esiin. Onko pienemmissä kouluissa ja opetusyksiköissä vastaus kouluviihtyvyyden parantamiseen sekä sukupuolitietoisuuden opetuksen onnistumiseen?

Oppilaat saavat pienessä koulussa olla esimerkkinä pienemmille ja oppia vanhemmilta oppilailta. Yhdysluokkaopetuksen myönteisenä puolena oppilaat näkevät mahdollisuuden kerrata vanhoja opiskeltavia asioita ja uusien, tulevien asioiden kuulemisen jo ennakkoon eri-ikäisopetuksen kautta.

Yhdysluokkaopetuksen käytänteet ohjaavat oppilaita itseohjautuvuuteen ja näin yhdysluokkaopetus toteuttaa opetussuunnitelman (2014) mukaista oppilaslähtöistä opetusta.

Yhdysluokkaopetuksen haasteista nousi tutkimuksessa esiin sekavuus luokassa opettajan opetuksen kohdistuessa yhden ikäluokan oppilaisiin, jolloin muut vuosiluokat tekevät itsenäistä työtä. Tähän vaikuttanee opettajien opettajankoulutuksessa saama vähäinen koulutus yhdysluokkaopetukseen. Tästä voidaan tehdä johtopäätös siitä että vaikka kyläkouluja lakkautetaan ja kyläkoulujen määrä vähenee niin opettajankoulutuksessa tulisi huomioida myös tämä opetuksen muoto. Yhdysluokkaopetuksesta olisi hyvä opettaa yhtenä opetuksen järjestämisen tapana.

Opettajan ajanpuute tuli esiin haastateltavien vastauksissa, oppilaat kokivat että opettajan apua joutuu odottamaan jolloin oppilaiden pitää osata kysyä apua kavereilta. Yhtenä huomiona ja jatkotutkimusideana nousi esiin miten tämä sopii erityistä tukea ja itseohjautuvuuden haasteisiin tukea tarvitseville lapsille?

Syntyvyyden lasku Suomessa aiheuttaa ikäluokkien pienenemistä, siksi myös koulujen lakkautukset jatkuvat. Tulevaisuudessa peruskoulutuksen järjestämisessä yksi vaihtoehtoinen muoto on yli kuntarajojen järjestettävä peruskoulu. Tämä tarkoittaa koulujen yhdistymisiä ja pienten koulujen lakkautuksia, kyläkoulut ja pienet koulut ovat siis entistä uhanalaisempia. Tutkimuksen oppilaiden koulu on paikkakunnan pienimpiä kouluja ja lakkautusuhka koulun yllä on jatkunut pitkään. Oppilaiden vastauksista tämä ei noussut esille eikä sitä haluttu haastattelullakaan kaivaa auki. Kyläkoulujen hyviä puolia on kuitenkin syytä ottaa huomioon suunniteltaessa tulevaisuuden kouluja. Suomessa oppilaiden kouluviihtyvyys on Euroopan heikoimpia. Kyläkoulut koetaan tutkimuksissa viihtyisiksi paikoiksi, joka myös tämän tutkimuksen tuloksissa todettiin.

Tutkimuksen tekeminen vaikutti haastattelijan omaan käsitykseen opettajuudesta pienessä koulussa. Haastattelijalle jäi myönteinen kuva pienestä koulusta haastattelujen välittämän kuvan kautta koulun myönteisestä ilmapiiristä ja yhteisöllisyydestä sekä oppilaiden tyytyväisyydestä omaan kouluunsa. Pienen koulun yhteisöllisyys vaikuttaa myös häiriökäyttäytymisen vähenemiseen ja siksi pienten koulujen mallista olisi hyvä ottaa oppia tulevaisuuteen.

4.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tässä tutkimuksessa on pyritty kuvaamaan tutkimuksen kulku mahdollisimman tarkasti. Tarkalla kuvauksella tutkimuksen tekemisestä on pyritty läpinäkyvyyteen ja tutkimuksen lukijalle mahdollisuus arvioida tutkimusta, joka on oleellinen osa tulosten uskottavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 20).

Tutkimukseen osallistuneiden oppilaiden vanhemmilta on kysytty lupa haastatella oppilaita, lisäksi myös koulutuksen järjestäjään on oltu yhteydessä ja kysytty lupa tutkimuksen tekemiselle. Oppilaille selitettiin ennen haastattelua tutkimuksen tarkoitus ja kysyttiin henkilökohtaisesti halukkuutta tutkimukseen osallistumisesta. Oppilaille tarjottiin myös mahdollisuutta kieltäytyä niin haastattelusta kuin haastattelun käytöstä tutkimukseen. Lisäksi haastattelija kysyi oppilailta lupaa haastattelun nauhoittamiseen. Haastatelluista oppilaista kukaan ei kieltäytynyt haastattelusta. Haastattelija oli oppilaille tuttu, tämä auttoi oppilaita suhtautumaan haastatteluun rennommin. Lisäksi haastattelija pyrki apu kysymyksiä hyödyntäen pitämään haastattelun rentona keskusteluna joissa oppilaiden oma kerronta sai kuljettaa haastattelua eteenpäin. Haastattelutilanne pidettiin yhdessä koulun luokassa niin että paikalla oli vain yksi oppilas ja haastattelija.

Tutkimuksen luotettavuutta oltaisiin voitu lisätä käyttämällä haastattelun rinnalla toista menetelmää, esimerkiksi eläytymismenetelmällä toteutettua kirjoitelmaa, jolloin oppilaiden näkemyksiin oltaisiin voitu saada enemmän ulottuvuuksia. Toisen menetelmän käyttö rajattiin kuitenkin pois sillä se olisi lisännyt työn määrää, kyseessä oli kandidaatintutkielma ja siksi haastattelu koettiin riittäväksi aineiston keruun menetelmäksi.

Tutkimuksen analyysiin tulkinnat olivat samansuuntaisia sekä saivat tukea aikaisempien kyläkoulu- ja yhdysluokkaopetusta käsittelevien tutkimusten tutkimustiedosta. Tämä tutkimuksen vahvistettavuuden käsite on yksi luotettavuuden tekijä. (Eskola & Suoranta 2014, 212–213.)

4.6 Jatkotutkimusideoita

Tutkimukseen haastateltuja oppilaita voitaisiin tutkia yläkouluun siirtymisen ja sen käytäntöihin tottumisen jälkeen ja kysyä heiltä, mitä kyläkoulu on antanut heille yläkoulussa opiskeluun. Nyt haastattelussa kysytyt ajatukset yläkouluun siirtymisestä ja kyläkoulun merkityksestä jäivät aikalailla pintapuolisiksi raapaisuiksi. Haastatellut oppilaat siirtyivät kaupungin yläkouluun noin 20 kilometrin päähän. Mielenkiintoista olisi myös tutkia esimerkiksi koulumatkojen vaikutusta oppilaiden kouluviihtyvyyteen.

Koulujen lakkauttamisen tuomia säästövaikutuksia on tutkittu vähän. Mediassa puhutaan koulujen lakkautuksista ja säästövaikutuksista, mutta pidemmän aikavälin tutkimusta aiheesta ei ole tehty. Onko säästöjä saavutettu oikeasti, jos huomioidaan esimerkiksi tilatarpeet yhdistetyillä kouluilla, tai koulumatkojen tuomat lisäkulut? Miten koulumatkoihin käytetyn ajan kasvu takaa lasten oikeudet ja alueellisen tasa-arvon?

Kun kyläkoulujen lakkauttaminen näyttää tulevaisuudessa edelleen jatkuvan, kyläkoulujen myönteistä antia opetuksen järjestämiselle täytyy tarkastella niiden positiivisten vaikutusten kautta. Kyläkoulut ovat onnistuneet antamaan oppilaille myönteisiä yhteisöllisyyden kokemuksia eri-ikäisopetuksen ja pienen yhteisön kautta. Lisäksi koulun läheinen sijainti ja oppilaiden sekä vanhempien alueellinen yhteenkuuluvuus koulun kautta on noussut esiin tutkimuksissa. Näitä myönteisiä puolia on hyvä ottaa huomioon, kun mietitään miten isojen koulujen kouluviihtyvyyttä saataisiin kehitettyä.

LÄHTEET

- Autti, O. & Hyry-Beinhammer, E K. 2009. Kyläkouluverkko tuhoutumassa – koulujen lakkauttaminen jatkuu kiivaana. *Kasvatus & Aika*, *Kasvatus & Aika* 3 (4), 49-63.
- Autti, O & Hyry-Beihammer, E K. 2014. School Closures in Rural Finnish Communities. *Journal of Research in Rural Education* 29 (1), 1-17.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Kustannusosakeyhtiö Vastapaino.
- Humppi, K. 2014. Tulevaisuuden kyläkoulu. Diplomityö. Tampereen teknillinen yliopisto.
- Hyyrö, T. 2015. Ytyä yhdysluokasta – eri-ikäisopetus ennen ja nyt. *Journal of Teacher Researcher* 1/2015. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Janhunen, K-M. 2013. Kouluhyvinvointi nuorten tulkitsemana. Akateeminen väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Kuopio: Kopijyvä Oy.
- Karlberg-Granlund, G. 2008. Johdanto. Julkaisussa C. Reeves. Pieni on parempi. Suom. T. Laiho. Suomen kylätoiminta ry:n julkaisusarja 1, 3–4.
- Karlberg-Granlund, G. 2010. Pienuuden suuruus – Myytti vai totuus? Teoksessa Eira Korpinen (toim.) *Eläköön kyläkoulu!* Jyväskylä: PS-Kustannus, 49–61.
- Kilpeläinen, R. 2010a. Kyläkoulut Suomessa. Maaseudun pienet koulut opettajien kuvaaminen oppimis- ja kasvuympäristöinä. Akateeminen väitöskirja. Oulun yliopisto, Kajaanin opettajankoulutusyksikkö.
- Kilpeläinen, R. 2010b. Kyläkoulun laatu opettajien arvioimana. Teoksessa Eira Korpinen (toim.) *Eläköön kyläkoulu!* Jyväskylä: PS-Kustannus, 76–99.
- Korpinen, E. 2010. Kyläkoulu yhteiskunnan rakennemuutoksessa. Teoksessa Eira Korpinen (toim.) *Eläköön kyläkoulu!* Jyväskylä: PS-Kustannus. 14–28.
- Kuntalehti 4.8.2017 Missä ovat 800 miljoonan koulusäästöt? Löytyy verkosta: <https://kuntalehti.fi/uutiset/missa-ovat-800-miljoonan-koulusaastot/> (Viitattu 12.1.2020.)
- Kuula, A. 2016. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino

- Kämppi, K., Välimaa, R., Ojala, K., Tynjälä, J., Haapasalo, I., Villberg, J. & Kannas, L. 2012. Koulukokemusten kansainvälistä vertailua 2010 sekä muutokset Suomessa ja Pohjoismaissa. 1994–2010. WHO-koululaistutkimus (HBSC-Study). Opetushallitus. Löytyy verkosta: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/38405/Koulukokemusten_kansainvalista_vertailua_2010.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Viitattu 13.1.2020.)
- Laukkanen, R., Muhonen, L., Ruuhijärvi, P., Similä, K. & Toivonen, E. 1986. Pieni koulu. Vantaa: Kunnallispaino.
- Nevalainen, R. & Kimonen, E.. 2013. The Teacher As an Implementer of Curriculum Change: A Case-Study Analysis of Small Rural Schools in Finland. Teoksessa Nevalainen, R. (toim.) Transforming teachers' workglobally : in search of a better way for schools and their communities. Sense Publishers. 111–147.
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki. Löytyy verkosta: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (Viitattu 13.1.2020.)
- Peltonen, T. 2002. Esiopetus omassa kyläkoulussa. Teoksessa E. Kalaoja (toim.) Näkökulmia kyläkouluihin ja niiden kehittämiseen. Oulun yliopisto. Kajaanin opettajankoulutusyksikön julkaisuja. Sarja A: Tutkimuksia 21, 101–115.
- Peltonen, T. 2010. Kyläkoulut – avuksi vai harmiksi kunnille? Teoksessa Eira. Korpinen (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus, 29–48.
- Peltonen, T. 2010. Oppimistulokset isoissa ja pienissä kouluissa. Teoksessa Eira Korpinen (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus, 64–75.
- Peltonen, T. 2010. Yhdysluokkaopetuksen edut –myös esitetty kritiikki. Teoksessa Eira Korpinen (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus, 105–116.
- Peltonen, T. 2010. Koulun ympäristöedut ja yhteys fyysiseen toimintaan. Teoksessa Eira. Korpinen (toim.) Eläköön kyläkoulu! Jyväskylä: PS-kustannus, 117– 127.
- Purokuru, V. 1997. Aktiivinen kyläkoulu. Pienen koulun selviytymisstrategioita. Helsinki: Maaseutu politiikan yhteistyöryhmän julkaisu 7.
- Räihä, P. & Samppala, K. 2016. Yhdessä mutta erillään – kahden erilaisen koulun yhdistyminen oppilaiden ja opettajien kokemana. Kasvatus & Aika, 10 (4), 26–43.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. (Viitattu 19.04.2019.)

- Sigsworth, A. & Solstad K. J. 2005 Small rural schools. A Small Inquiry. Interskola 2005. Löytyy verkosta: <https://pdfs.semanticscholar.org/98d3/152e89111d1c0c94587243f8065ed6a09d92.pdf> (Viitattu 9.1.2020.)
- Tantarimäki, S. 2010. Kylä asumisyhteisönä ja osana kuntaa. Teoksessa Eira Korpinen (toim.) Eläköön kyläkoulu. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Tervasmäki, T. & Tomperi, T. 2018 Koulutuspolitiikan arvovalinnat ja suunta satavuotiaassa Suomessa. Artikkelit Niin & Näin –lehti 2/2018. Tampere.
- Tilastokeskus, 2015. Koulutustilastot. Löytyy verkosta: https://tilastokeskus.fi/til/kjarj/2015/kjarj_2015_2016-02-11_tie_001_fi.html (Viitattu 28.03.2019.)
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- YLE 13.9.2019. Suomi on jo tyhjä kyläkouluista, mutta kukaan ei tunnu tietävän koulujen sulkemisen vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja oppimistuloksiin. Löytyy verkosta: <https://yle.fi/uutiset/3-10965335> (Viitattu 12.1.2020.)
- Vallinkoski, A. 2017. Puolet kouluista katosi. Mitä saatiin aikaan? Artikkelit Ylioppilaslehti Y/08/17. Löytyy verkosta: <https://www.helsinki.fi/fi/uutiset/koulutus-kasvatus-ja-oppiminen/puolet-kouluista-katosi.-mita-saatiin-aikaan>
- Viljanen, E. 2007. Kyläkoulu kouluverkossa. Teoksessa Korpinen, E. (toim.) Kohti ilon pedagogiikkaa! 113–124. Jyväskylä: Tutkiva opettaja.

5 LIITTEET

5.1 Liite 1

Hyvät 6. luokkalaisen vanhemmat

Olen luokanopettajaopiskelija Tampereen yliopistosta ja teen kandidaatintutkielmaa kyläkoulun oppilaiden kokemuksista koulustaan, yhdysluokassa opiskelusta ja ajatuksista yläkouluun siirtymisestä. Tutkimus antaa arvokasta tietoa siitä, kuinka oppilaat kokevat kyläkoulussa opiskelun. Aihe kiinnostaa minua myös omakohtaisuuden takia, olen opettanut koulussa syksyllä ja saatan jatkossakin opettaa kyläkoulussa.

Tarkoitus on kysyä oppilaiden kokemuksia ja ajatuksia haastattelussa, jonka nauhoitan litterointia varten. Litteroinnin eli haastattelun auki kirjoittamisen jälkeen poistan haastattelut, haastatteluissa ei myöskään kysytä lapsenne nimeä, ikää tai muita henkilökohtaisia tietoja.

Tutkimuksen tekeminen sopii koulun rehtorille ja luokanopettajalta on myös kysytty sopiva aika haastattelun tekemiseen. Lapsilta tiedustelen erikseen halukkuutta ottaa osaa tutkimukseen.

Jos ette halua että lapsenne haastattelua käytetään tutkimukseen, vastatkaa tähän wilma-viestiin.

Tutkimuksessa saatuja tietoja käsitellään täysin luottamuksellisesti eikä lapsen nimi tai haastattelua varten valittu koulu tule lopullisessa raportissa esiin.

Kiitos osallistuville! Jos haluatte lisätietoja, tavoitatte minut puhelimitse tai sähköpostilla.

Ystävällisin terveisin,

Topi Laukkanen

Luokanopettajakoulutus Kasvatustieteiden tiedekunta Tampereen yliopisto

5.2 Liite 2

Millaisena olet kokenut kyläkoulussa opiskelun?

- Millainen teidän koulunne on?
- Mikä on mukavaa, mikä ei?
- Millaista on olla oppilaana teidän kyläkoulussa?
- Millainen kaveripiiri sinulla on?

Millaisena olet kokenut yhdysluokassa opiskelun?

- Millainen teidän luokka on?
- Mikä luokassanne on mukavaa, mikä ei?
- Millaista on opiskella luokassanne?

Millaisia ajatuksia isompaan kouluun siirtyminen sinussa herättää?

- Mitä mukavia asioita odostat yläkoululta?
- Mitkä asiat jännittävät tai pelottavat yläkouluun siirtymisessä?
- Millaisista taidoistasi ja vahvuuksistasi ajattelet eniten hyötyväsi yläkoulussa?

Merkitään vastaajia sukupuoli _x x= vastaajan järjestysnumero

5.3 Liite 3

Ulkopuolelle jätetyt teemat:

oma sosiaalisuus

tiivistelmien teko

uudet aineet, kemia alkaa

kuunteleminen

Kyläkoulu

Positiiviset

Liikunnallinen, liikutaan paljon välitunneilla

kavereita eri luokka-asteilta

pieni ja rento

pieni luokka

kaikki ollaan kavereita

kukaan ei kiusaa

vähän oppilaita

kaverit, melkein koko kuutosluokka, myös vanhempia kuin ite

lyhyt koulumatka

ei tarvi lähtä minnekkään ku kaikki asuu lähellä

lähellä metsää ja siellä voi tehdä kaikkea koulunkäynnin yhteydessä

kaikki tuntee toiset

Ei liian iso

Tuntee kaikki

Kaikki on ystäviä

Kaikki on lähellä

Pieni

Kavereita saa helposti

pieni

kaikki kavereita keskenään

vähän oppilaita

kaikki tuntee kaikki

kaikki tuntee kaikki

metsä lähellä

rentous

koulukaverit lähellä myös vapaa-ajalla
helppo tutustua kavereihin
Helppo tutustua eri-ikäisiin

NEGATIIVISET

Liikuntasali on pieni

Yhdysluokka

Negatiiviset

sekalaista, kolme neljä eri luokkaa joita pitää yhdellä opettajalla opettaa samaan aikaan
kun kaikkia pitää opettaa samaan aikaan
Opettaja ei aina kerkee keskittyyn oppilaaseen joka tarvitsis apua
Opettaja ei aina kerkee auttaan, joutuu odotteleen apua
Sekava
ärsyttävää ku pitää tehdä jotain muuta ku opettaja opettaa muita
sekavuus
välillä tulee meteliä

Positiiviset

jakotunneilla saa yksilöllisempää opetusta
itsenäistä opiskelua
itsenäistä opiskelua
rento (opettajan merkitys)
saa puhua kavereiden kanssa tunnilla (open merkitys)
meitä on vähän
Tauotus, voi mennä saliin pelaan välillä
Joustavaa
Silleen kiva ku kavერი melkeen joka kerta pöydässä
Enemmän kavereita ku isompi luokka
monipuolinen, eri ikäisiä ja eri kiinnostuksen kohteita
Tiesi mitä on tulossa seuraavalla seuraavalla luokka-asteella niin pystyy oppii etukäteen
yhdysluokassa on saanut myös kertausta aikasemmista (4. – 5.lk) asioista
Tienny mitä tulee sit ku on ite
hyvä opettaja

Siirtyminen yläkouluun

Positiiviset

näkee vanhoja kavereita jotka oli ennen kyläkoulussa
saa uusia kavereita
isompi koulu
tutustuminen uusiin ihmisiin
näkee vanhoja kavereita
uus luokka

Negatiiviset

yläkoulussa enemmän oppilaita niin sit siellä ei ainakaan tutustu kaikkiin
koulumatka bussilla jännittää
ei tunne kaikkia
enemmän oppilaita, jännittää se
täytyy mennä bussilla
jännittää iso koulu, tietääkö missä on mitäkin

5.4 Liite 4

Kyläkoulu

positiiviset

Koulun koko 5

Kaverisuhteet 7 kaikki kavereita, ei kiusata:

Kiusaaminen 4

Yhteisöllisyys 7

→ Kaverisuhteet ja yhteisöllisyys?

Koulun tilat ja ympäristö 4 (Metsä ja koulumatka)

negatiiviset

Koulun tilat ja ympäristö 1 (Liikuntasali)

Yhdysluokka

positiiviset

Opettajan merkitys 3

Tietää mitä tulee seuraavaksi 2

Kertaus 1

Itsenäinen opiskelu 2

Joustavuus 2

→Yhdysluokkaopetuksen malli

Oppilaiden määrä 2

Eri-ikäiset kaverit luokassa 3

→Oppilaat?

Negatiiviset:

Opetuksen sekavuus, meteli (opettaja opettaa eri ikäisille eri asioita samalla tunnilla) 6

Odottaminen 2

→Yhdysluokkaopetuksen malli

Yläkouluun siirtyminen

Positiiviset

Kaverit 3

Isompi koulu 1

Negatiiviset

Isompi koulu 4

kouluatka 2

